

ROMI Danas

●● ČETVRTAK, 8. april 2010, broj 4574, godina XIII, cena 30 din, 20 den, 1 KM, 0.5 EUR (CG), 5 kuna

www.danas.rs

Potruga za boljim životom

Iako žive na društvenom rubu, izloženi segregaciji i diskriminaciji, nasilju i socijalnoj nepravdi, romska populacija 8. aprila obeležava svoj dan verujući da vreme kada će biti tretirani „kao ljudi“ dolazi, možda već sutra.

Međunarodni dan Roma, odlukom Ujedinjenih nacija, proglašen je na Svetskom kongresu Roma 1971. godine u Londonu, kada je verifikovan naziv pripadnika tog naroda. Istog dana, predstavnici četrnaest zemalja osnovali su Međunarodnu uniju Roma (MUR). Nacionalna obeležja ozvaničena su nešto kasnije - himna „Delem, delem“ i plavo-zelena zastava sa točkom

u sredini. Upravo taj točak ilustruje njihovu viševjekovnu potragu za boljim životom. Danas svi Romi znaju svoje praporeklo, svoje korene, znaju svoj jezik i poznaju romsku kulturu, ali ne znaju na koji način da se integrišu u društva različitih zemalja koje nazivaju domovinom.

Od daleke 1018. godine, kada su deportovani iz svoje prapostojbine Indije, do danas traje njihova borba za goli život. Diskriminirani su čak i u zemljama gde su im formalno-pravno prava zagarantovana. Ponekad se čini da im je jedino sredstvo (samo)odbrane osmeh i pesma dok ko-trljaju točkove svojih čergi ka sledećem gradu.

Seobe „svetih umetnika hramova“

Danas je opštepoznato da je prapostojbina romskog naroda Indija. Tada su predstavljali kulturnu elitu, sa izraženom sklonošću ka umetnosti. Prema nepotpunim istorijskim faktima i pretpostavkama, iz svoje prapostojbine deportovani su 1018. godine u avganistanski grad Gaznija, po nalogu sultana Mahmuda. Zadatak Roma bio je da potpomognu kulturnom procvatu Avganistana. Očigledno je da im je smisao za muziku, ples i pripovedanje zapisan u genetskom kodu. Pa čak i reč „Rom“ potiče iz sanskrita na kome „Romba“ znači „sveti umetnik hramova“. Tako započinje velika seoba Roma koja traje i dan danas. Romi su u toj seobi primali hrišćanstvo, islam i druge religije, preuzimajući versko opredeljenje većinskih naroda koji su im se nalazili na putu.

Prema nezvaničnim i nepotpunim podacima, u svetu živi oko 14 miliona Roma koji su rasuti u skoro svim državama. Prema procenama u SAD ih ima oko milion, u Argentini oko 300.000. Takođe se procenjuje da Romi u nekim evropskim državama čine i do pet odsto ukupne populacije. Kada govorimo o tlu Evro-

pe, sa sigurnošću se tvrdi da ih najviše živi u Rumuniji, zvanično više od 500.000, dok UN procenjuje da je brojka znatno veća, između 1,8 i 2,5 miliona. Srbija je domovina, prema popisu iz 2002. godine, za oko 110.000 Roma. Nezvanično, procenjuje se da ih ima između 400.000 i 700.000.

Za Rome, licitacija statistikom i analiza brojnih istraživanja ne znači pomoć, poštovanje, toleranciju i društveno prihvatanje. Na prijateljsku atmosferu i pomoć mogu naići u nevladinim organizacijama, resornim ministarstvima i udruženjima koja se bave problemima romske populacije.

ISSN 1450-538X

Svetski dan Roma 8. april 1971-2010.

Život „na divlje“

Nomadski način života Roma danas je više mit nego svakodnevica. Međutim, migracije u Srbiji i regionu uslovljene su ratovima, raspadom države, kao i nehumanim uslovima života, bez stalnog krova nad glavom. Život ispod svih granica siromaštva učinio je na hiljade Roma ljudima bez adrese.

„U najvećem romskom naselju u opštini Smederevo živi između 3.000 i 5.000 stanovnika. Nemoguće ih je registrovati, jer veliki broj njih ne poseduje lična dokumenta. U blizini naselja nalazi se kanal koji služi za odbranu od nadolazećih voda i poplava. Zbog nemarnosti samih Roma u tom naselju došlo je do zatrpavanja kanala i pravljenja divlje deponije koja je bila izvor zaraze za sve. Jedna od prvih akcija bilo je čišćenje od smeća, ali i osvešćivanje stanovništva o važnosti tog kanala“, kaže za Danas Đulijeta Sulić, koordinatorica za romska pitanja u opštini Smederevo. Ona dodaje da je za ovu godinu predviđena i adaptacija deset kuća za socijalno najugroženi-

je Rome, ali problemi sa zakonskom regulativom su privremeno zaustavili projekat. „Pošto je to najveće romsko naselje u Srbiji, u industrijskoj zoni, imamo problem sa kršenjem zakona ukoliko adaptiramo objekte koji su

Urbanističkom planu, industrijskom zemljištu. Iz koordinacionog centra kažu da je to sve ove godine praktično nerešiv problem.

Slične probleme ima većina opština u Srbiji. Na osnovu Lokalnog akci-

- Procenjuje se da na teritoriji Srbije postoji više od stotinu nehidijenskih romskih naselja

divlje sagrađeni ili nelegalizovani. Na osnovu nedavnih konsultacija, dobili smo signale od grada da su spremni da pomognu oko prevazilaženja ovih zakonskih prepreka. Svesni smo da je nemoguće legalizovati i adaptirati više od 500 objekata u kratkom roku, ali važno je da dobra volja postoji i da se krene u rešavanje problema“, nastavlja Sulićeva.

Reč je o smederevskom romskom naselju koje nema infrastrukturu i gde tek od pre nekoliko godina postoji nekoliko javnih česmi. Stanovništvo je „na divlje“ sprovelo vodu do svojih kuća i dvorišta. Naselje nije asfaltirano zato što je reč o, prema

onog plana, u Kraljevu je realizovano nekoliko projekata uređivanja jednog od najvećih romskih naselja. „Najpre je naselje očišćeno, uklonjene su divlje deponije smeća, nabavljeni su novi kontejneri, tako da su navike koje su postojale prethodnih godina promenjene. Ljudi su shvatili da održavajući ličnu higijenu štite sebe i svoju decu. Tako zarazne bolesti nisu birale nacionalnost, već su prelazile sa deteta na dete“, govori koordinator za romska pitanja opštine Kraljevo Slavko Marković. Naredni projekat u ovoj opštini bila je izrada fekalne kanalizacije u istom naselju. Stanovništvu je pružena šansa da nakon toga svoja

Izrada lokalnih akcionih planova za rešavanje romskih problema u mnogim opštinama je prvi dokument gde su sistematično na papir stavljani svi najvažniji problemi ove nacionalne manjine. Koordinator centra za romska pitanja slažu se da se tek nakon toga osetio pomak. „Romi su projekte prihvatili sa odobrenjem, mada su bili skeptični zato što je pre toga mnogo puta romska populacija bila varana i zlorabljavana u političke svrhe“, ukazuje koordinator iz Kraljeva.

Još jedna nedovoljno razvijena opština suočava se sa problemima stano-

higijene. Do tada su vodu točili u zajedničkim neuslovnim toaletima. Zahvaljujući projektu rekonstrukcije vodovodne i kanalizacione mreže u Jablaničkoj ulici, uz pomoć UNDP, u ove domove je konačno stigla voda“, kaže za Danas Saša Pešić, koordinator za romska pitanja opštine Lebane.

Ove stanove opština Lebane je izgradila još 1976. i oduvek su bili bez kupatila. Do naselja je voda stizala uskim cevima, pa kad nekoliko porodica koristila česmu, drugi ostanu suvih slavin. „Prošle godine, u istom naselju, zahvaljujući finansijskoj pomoći UNDP i učešću opštine, uradili smo dugo očekivano asfaltiranje Jablaničke ulice. Asfaltirali smo onoliko za koliko smo imali novčana sredstva, ali se nadamo u budućnosti da ćemo naći donatora i asfaltirati i preostali deo ulice“, dodaje Pešić.

Procenjuje se da na teritoriji Srbije postoji više od stotinu nehidijenskih romskih naselja. Projektima poboljšanja uslova stanovanja Roma zasad su obuhvaćena najmnogoljudnija naselja u kojima je i sprovedena pijaća voda u domaćinstvima bila izradom. Čišćenjem divljih deponija i izradom infrastrukture, po rečima koordinatora, pomaže se ne samo romskoj populaciji negi i svim ostalim članovima zajednice, jer zarazne bolesti ne biraju domaćina.

Prečišćavanje „Gazela“ na drugoj lokaciji

Lokalne samouprave u Bojniku i Leskovcu, pri realizovanju projekata poboljšanja uslova stanovanja i života povratničkih porodica iz beogradskog naselja Gazela, podržao je UNDP. U Bojnik se vratilo 20 porodica sa 92 člana. Od toga 15 porodica je smešteno u već postojećim objektima koji su u lošem stanju, tri porodice nemaju nikakav smeštaj, a dve je zbrinuo grad Beograd. Naselje gde oni žive nema nikakvu infrastrukturu, te je akcenat na rešavanju problema vodosnabdevanja i izrade kanalizacione mreže. U Leskovcu, projektom su obuhvaćene tri od 11 povratničkih porodica. Pristupilo se adaptaciji njihovih stambenih objekata: izgradnja kupatila, sanacija krova, zidova i stolarije, kao i uvođenje električne mreže. Ostale porodice biće pomognute iz fondova Svetske banke. Veliki broj romskih porodica iz bivšeg nehidijenskog naselja Gazela još uvek je nezbrinuto. Iako postoji podrška međunarodnih organizacija, Romi povratnici, koji dosad nisu zbrinuti, suočavaju se sa ogromnim egzistencijalnim problemima od kojih su najveći uslovi stanovanja i nezaposlenost. Zbog svega toga postoji mogućnost da se ovi ljudi ponovo vrate u Beograd i nastave da žive u ilegalnim i nehidijenskim naseljima kao i ranije.

- Izrada lokalnih akcionih planova za rešavanje romskih problema u mnogim opštinama je prvi dokument gde su sistematično na papir stavljani svi najvažniji problemi ove nacionalne manjine

domaćinstva pojedinačno priključuju u kanalizacioni sistem, da u svojim domovima imaju vodu, toalete i kupatila.

Slavko Marković dodaje da je još u jednom naselju urađena kompletna infrastruktura i kaže da je pre radova to naselje izgledalo „veoma haotično i prljavo, što zbog nemarnosti same romske populacije, što zbog nemarnosti predstavnika lokalne samouprave“.

vanja romske populacije i zato je Koordinacioni centar iz Lebane kao prioritet u svom akcionom planu istakao baš adaptaciju stambenih jedinica i izgradnju infrastrukture. „U 39 stanova, koje je krajem sedamdesetih godina sagradila opština Lebane, stanuju 63 romske porodice. U pomenutim stanovima žive čak 222 lica, među kojima je 77 dece i 16 starih. Tek nedavno dobili su vodu za piće i održavanje lične

Uslovi stanovanja - ogledalo zdravlja

Istraživanja pokazuju da je životni vek Roma znatno kraći od globalnog prosečnog životnog veka. Stanovanje u nehidijenskim uslovima, siromaštvo koje je još izraženije poslednjih godina zbog svetske ekonomske krize i nedovoljno razvijena svest o negovanju dobrog zdravlja, stavlja Rome u kategoriju zdravstveno ugrožene populacije. Najviše su ugrožene Romkinje.

„Projekat koji planiramo jeste otklanjanje i rano sprečavanje malignih oboljenja kod Romkinja, jer mislimo da je to ogroman zdravstveni problem kod žena koje se neretavno javljaju ginekologu. Navike odlazaka na redovne preglede, pogotovo preventivne, ne postoji. Ima tu i drugi problemi, ali ovo će biti prioritet“, kaže Saša Pešić, koordinator za romska pitanja u opštini Lebane.

U okviru projekata iz oblasti

- Ljudi su shvatili da održavajući ličnu higijenu štite sebe i svoju decu. Zarazne bolesti ne biraju nacionalnosti, već prelaze sa deteta na dete

zdravstva najčešće se radi na vakcinisanju i revakcinisanju dece, sistematskim pregledima u školskom pe-

riodu, kao i upućivanju u najčešće zdravstvene probleme usled nehidijenskih uslova života. Veliku ulogu u sprovođenju akcionog plana u oblasti zdravstva imaju tzv. zdravstveni medijatori koji rade u nekoliko opština u Srbiji.

„Mi smo dobili zdravstvenog medijatora pri zdravstvenom centru Stude-

nica u Kraljevu koji je sa mnom bio na terenu. Išli smo od kuće do kuće, popisivali decu i pomagali onima koji nisu imali zdravstvene knjižice. Deca koja nisu vakcinisana uredno su vakcinisana i revakcinisana“, kaže Slavko Marković iz Kraljeva.

deca vakcinisana...“, smatra Đulijeta Sulić.

Zadatak romskih zdravstvenih medijatora je i da informišu romsku zajednicu o bitnim datumima u svetskom kalendaru zdravlja.

„Pitala sam se hoće li ta osoba ići tog

- Romski zdravstveni medijatori moraju biti medicinski edukovani i obučeni da prepoznaju najčešće bolesti i pruže prvu pomoć.

Đulijeta Sulić naglašava da se što se tiče zdravlja Roma u opštini Smederevo vide ogromni pomaci, ali apeluje da medijatori moraju biti medicinski edukovano osoblje. „Preko Ministarstva zdravlja imamo dva zdravstvena medijatora. Smatram da ta osoba koliko-toliko mora da bude i kvalifikovana i edukovana kao radnik Ministarstva zdravlja. Ona bi trebalo na terenu da prepozna neke najčešće bolesti i da zna kako da pruži prvu pomoć. Njihov posao se ne završava pitanjima koliko imate godina, da li imate zdravstvenu knjižicu, da li su vam

dana od kuće do kuće i objašnjavati da je danas, na primer, Svetski dan borbe protiv side ili će u romskom naselju napraviti tribinu tim povodom, gde će govoriti ljudi koji su stručni u toj oblasti. Mislim da je ovaj drugi način mnogo kvalitetniji i da treba animirati što veći broj ljudi“, nastavlja Sulićeva.

Siromaštvo i nehidijenski uslovi života najčešći su uzroci pojave zaraznih bolesti. Popravljanje uslova života poboljšaće i globalnu zdravstvenu sliku romske populacije. Većina projekata iz lokalnih akcionih planova indirektno ili direktno odnosi se upravo na zdravlje Roma.